

ШУМАДИНѢА,

ЛИСТЪ ЗА

КЪИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

ТЕЧ. V. Овај листъ излази у Вторникъ и Четвртакъ на по табака, а у Суботу на табаку. Цѣна му е за три мѣс. 5, а за пола године 10. цванц. За огласе плаћа се одъ врете 5 крајц. за трипутъ. № 109

Споменъ о свештеномъ крунисаню.

(Руски написао позитый рускй писатель А. Д. Муравіевъ.)

Я се опетъ налазимъ у мирномъ селу своемъ Останкину, усамлѣнъ у мојој башти, обколѣнъ са своју страна шумама, ништа невидѣти осимъ зелены ливада, шума и неба, ништа нечуѣти осимъ селячки разговора, сѣдимъ савъ преобраћенъ у сматранъ мирне природе, коя е обасута златномъ сѣяношћу есенѣга сунца, и, у овој дубокой тишини, џошъ немогу смѣстити у својој души осѣћања ючеранъ свенароднѣ свечаности о крунисаню мирноомъ! Заръ се доиста юче свршило свештено крунисанъ нашега Цара, и веселіо се Кремль (градъ Московскій) у звуковима звона, у гласу свогъ народа? Заръ е юче, предъ моимъ очима, у саборной цркви, државный Царъ прійміо вѣнацъ и скиптаръ свои предака, изъ руку престарѣлогъ благосиляюћегъ светителя? — И све е ово было! И ово ніе играчка мога усхићеногъ уображена?

Каква е тишина! Ево и гласъ познате пастырске Фруле, кои се разлеже у густој шумици, дозиваюћи стадо са вечернѣ паше. . . Но одкуда е изненадна хука? То е гласъ Ивана великогъ! (найвеће звоно у Москви, кое е на торню, кои се зове Иванъ Великій) То е одзивъ свѣтлого бакарно-гучне дѣце, (звона) коя су изъ триста грла говорила земљи: „было е было, свршило се е!“ Кодъ оволики сведока залудна е рѣчь; опетъ се понавля предъ моимъ погледомъ, но већ мислено, ючеранъ позоріе, когса самъ быо сведокомъ. — Сабраћу упечатаљня, казаћу оно што самъ видѣо, и ако узмогу, казаћу то што самъ осѣћао; кратке су бесѣде када гори на срцу; то е жуборъ кипѣћегъ котла.

Съ чимъ да почнемъ? Мы, кои смо назначени были да носимо порфиру, стаяли смо на узвишености престола, чечаюћи на Цара; соборну су цркву већ напунили страни посланици; представители своју класа Имперіе Руске, може се речи цвѣтъ цѣле Русіе заузео е мѣста иза престола, дванаестъ владика, у златнимъ одеждама, са безбройнимъ клиромъ, изчекивали су на южнимъ врати-

ма, идућегъ у име Господа; велика е тишина была. — Ступила е Царица-Мати, а за нѣомъ савъ царскій скупъ велики княжева и княгиня, цвѣтаюће гране нѣногъ благословеногъ корена, съ поноситошћу се е она попела на престолъ, нѣой већ познатый, кою су придржавала два наймлађа сына нѣна съ едне и друге стране, и сѣла е подъ небомъ. У свима покретима видило се, да е права царица; тридесетогодишный венацъ блистао се на нѣной глави, кои се е освѣћавао споменима прошлости.

Одма за овима явили су се знаци царске власти, као: државна застава, мачъ и печать, две порфире, скиптаръ, шапка (диршера) и два вѣнаца: Императорскій великій, и малый за Царицу. И кадъ е све ово разређено было на левой страни царскогъ престола, и кадъ су сви већ стали на своя места, тишина е была велика у цркви, коя е представляла небо, тишина апокалиптичка, еръ е овде было све таинствено и многозначеће, подобно ономе што е речено у одкривеню Іоановомъ: „И бысть безмолвіе на небеси, яко полчаса (Апок. VIII. 1).“

И после овога чуло се поянъ стихова, кои су заиста ангелски пѣвани, и уносили мисли и срце са землѣ на небо. Пѣвци су пѣвали псаломъ Цара Давида: „Милость и судъ воспою тебѣ господи“ кои и представля, са каквимъ осѣћањемъ треба да буде проникнута душа, коя стои у Божиємъ Храму. То е было поздравъ улазећемъ цару, Нѣга е пратила Русіа и предусретала Црква, са молитвомъ надежде и любви. Светитель московскій срѣга е на црвенимъ вратима, у мѣсто Првосветителя и Чудотворца Петра, кои е пре петъ столѣћа на томъ истомъ мѣсту предсказао славу наши царева: „яко взидутъ руки ихъ на плещи враговъ ихъ,“ и кои до данасъ пребыва нетлѣно, сведочећи истину свогъ изреченя. Докъ су пѣвачи пѣвали, Царъ и царица цѣливали су икону Спаса Емануила и Богоматере Владимирске, кою е светый Евангелистъ Лука моловао. Ово е было данъ нѣне свечаности, кадъ Руска црква празнуе бѣгство страшногъ нѣкада Тамерлана, то е было и време славвогъ Бородинскогъ боя, у коме е спасло Русію Провидѣніе Божіе одъ другогъ неприятели; ніе се могао избрати больй данъ, него овај и за крунисанъ Царско!

Царь и царица поехали су се на узвишености свои тронава и съли на свое престоле: Царь на прекрасно израфеномъ изъ слонове кости, кога е Юванъ III. добыо као наслѣдство заедно са орломъ имперіе одъ царице Софіе, последнѣ одъ рода Палеолога, — Царица на едномъ одъ восточны, кое су заповѣдници востока шили на дарь царевима рускимъ, као да су предвиѣали будућу величину Русіе. Ово е живо напоминало рѣчи цара Давида: „Предста Царица одесную тебе, въ ризахъ позлащенныхъ одѣяна и преизпещрена.“ (Пс. 44.)

Послѣ овога, престарѣлый московскій Митрополитъ, но юшъ снажногъ духа, попео се на амвонъ, кои е было покривенъ кадифомъ, да поднесе вѣнацъ Царю. Онъ е стао предъ Цара, да по обычаю Православны Царева Руски, чуе исповѣданѣ вѣре изъ уста самога Цара пре него што приступи крунисаню.

Кои се неће чудити великой мудрости православне Цркве? Она несамо одъ Епископа — духовногъ Пастыра, треуе завету, чисто исповѣданѣ сгмвола, него и одъ цара, да бы могла чути сва црква, како вѣруе одъ Бога дарованъ юй заштитникъ, и да послѣ тога мирна остане, подъ нѣговимъ окрилѣмъ.

„Како вѣруеши?“ упытао га е Светитель, и гласно, као вѣрный сынъ и заступникъ цркве, прочитао е сгмволъ православне вѣре тако, да е свака рѣчь падала на срце оны, кои су га слушали. „Благодать Святаго Духа да будетъ съ Тобою“, казао е Митрополитъ царскомъ исповѣднику, и вратио се къ осталој браћи своіой — ерь ѿй е было дванаестъ, по брою Апостола; они су саборно почели молебство, кое е предходило крунисаню, а мала молена говорю е Протоѿаконъ одъ лица цѣле цркве: да се благословенѣмъ Господа Господуюћи, и Цара царуюћи, благослови царско вѣчанѣ, и десницомъ Вышнѣга утврди скиптаръ, и да помазаніемъ светога мѣра, прійми самодержаць силу и премудрость, коя е потребна за управлѣнѣ и правосудіе; да га услыши Господъ у данъ печали и да му пошлѣ помоћ одъ Светога, и да га одъ Сіона подпомогне, и да му да Господъ по желѣи нѣговой, да све нѣгове намѣре испуни; да подчинѣни нѣму судови хране правду, да несуде по миту и по хатару, и да утврди Господъ силу нѣговогъ оружія противъ свакогъ неприателя и противника.“

Утѣшительно падале су на срце ове пророчке Исаине рѣчи: „Рече Сіонъ: остави мя Господъ и Богъ забыви мя; еда забудеть мати отроча свое, яко не помиловати изчадія чрева своего? Аще же и забудеть то жена, но азъ забуду тебе, глаголетъ Господъ! Се въ руку мою вписахъ гради твоя и предомною еси присено.“ Заиста е вѣрна Богу Русіа, свагда е была предъ Божиимъ очима, и у руци Божіой написане су нѣне вароши, па и кадъ бы мати забыла свое дѣте, али Господъ неће забравити ни свое цркве, ни наше землѣ.

Уколико е было пуно утѣшеня пророчество, утолѣко су сазидателне были рѣчи Апостола за оне, кои су га са чистимъ срцемъ слушали: „хощеши ли не боятися власти? — благое твори и имѣти будещи похвалу, Божій бо слуга естъ, тебѣ во благое; аще ли злое твориши, бойся, не бо безъ ума мечъ носить, тѣмже потреба

повиноватися, не токмо за гнѣвъ, но и за совѣсть.“ Евангеліе потврдило е Апостолску заповѣсть, са изреченіемъ Исуса Христа: „Воздадите убо кесарева кесареву, и Божія Богови.“

После Евангелія три су Митрополита стали на узвишенѣ престола, Новгородскій и Литовскій са стране, а Московскій у среди, и почело се царско облаченѣ у све знакове врховне власти. Текъ што е Императоръ обукао порфиру, и побожно сагнуо главу, Светитель положивъ на ню руке почео е читати молитву, коя е све довела до суза; гласъ старца оживіо е наедачпутъ и добыо е таку силу, да е сва црква могла чути и примити участіе у овой многозначеной молитви. Онъ е молио Цара своіо царева — Бога, кои е нѣкада изабрао раба своего Давида преко пророка Самуила за цара Израильскогъ, да влада надъ нѣговимъ народомъ, да и данасъ погледи са свогъ светогъ жилишта, на вѣрногъ раба свогъ, кога е благоволио поставити надъ народомъ, кои е одкупленъ чистомъ крвлю единца Сына Божіегъ. Молю е юшѣ, да га удостои помазаніемъ елея радости, да га обуче силомъ небесномъ, да метне на нѣгову главу вѣнацъ одъ частны каменя, да му даруе дугій животъ и скиптаръ спасеня, да га метне на престолъ правде, да га окрили свеоружіемъ своего Духа, да смири предъ нѣнимъ све противнике мира; а найвише да метне у нѣгово срце страхъ Божій, и милостиво срце према послушнима, да га сачува у непогрѣшной вѣри, да га учини вѣрнымъ чуваромъ своіо догмата Православне Цркве, да суди по правди и да спасава сынове сиромашны и да га учини наслѣдникомъ небесногъ царства.“

Заръ нѣ све изражено у овой краткой, но одушевлѣной молитви? Нѣе само она плакао, кои е смѣрно сагнуо главу подъ руке светителя; плакали су сви присутуюћи, и оваке сузне молитве заръ нису могли доћи до неба? Митрополитъ поднео е цару императорску круну, кою е смѣрно метнуо на главу свою самодержаць, кога е благослао светитель во имя Отца и Сына и Святаго Духа, изясняваюћи потайный смысао овога вѣнца: „Видимое сіе и вещественное главы твоея украшеніе, явный образъ естъ, яко тебѣ Главу Всероссійскаго народа вѣнчаеть невидимо царъ славы Христосъ, благословеніемъ своимъ утвежда тебѣ владичественную и верховную власть надъ людьми своими.“ Послѣ е митрополитъ предао цару скиптаръ и државу са тако исто високимъ и многозначеимъ речма: прійми скиптръ и државу, видимый образъ даннаго тебѣ, отъ Вышнѣга, надъ людьми самодержавія, къ управленію ихъ и къ устроенію всякаго желаннаго имъ благополучія.“ (свршише се)

Претенъ Господина Жарковнѣа.

(Продужено)

Господинъ Жарковнѣа быо е чисто изванъ себе. Онъ счепя руку честитога Любибратнѣа, паде му око врата, и стаде га съ усхиѣнѣмъ ватрено любити, а очи му се сузама напунише.

„Но, но!“ викну господинъ Любибратнѣа: „Шта то радите? заръ сте заслепили? Заръ уйка држите за неѣаку.“



Жарковић се повуче на траг — са срца му се камен свали —

„Я самъ се съ мојомъ сестромъ,“ настави ујакъ даљ, „дуго и пространо разговарао, и она е съ вама подпуно задовољва. Я бы радъ быо, да се неоклева. Прексутра е недеља; па Христина нека дође къ мени; вовнућемо свештеника съ неколико сведока, те да васъ по обычаю испыта и прстенуе, па ћемо онда и ручати, а у другу недељу да се еданъ путъ за свагда навестите.“

„О молимъ васъ“ пресече му речъ господинъ Жарковић јво узбуњивъ, „молимъ васъ, само полако, нештайте; вы говорите много коешта! Вы сте ради много, и ошете нешто брзо. Недеља, прстенъ, свештеникъ, ручакъ и навештенъ. . . . то тако брзо быти не може.“

„Станите!“ повика господинъ Любибратићъ: „ту сте вы зашли на страну. — Такве ствари мораю се брзо свршивати; я велимъ брзо, али опетъ све уредво. Има дѣла у свету, коя се мораю брзо узети, ако смо ради да буде добро. На примеръ лекъ, батерія и супруга. Исто тако крштенъ, женитба и погребъ. То су три главе теченія нашегъ живота, или наслови глава, кои су све то лепши, што су оцечни. Крштенъмъ одричемо се љавола, венчанъмъ старога Адама, а смрћу ослобођавамо се брига и суза. Аминъ. Са дъ до васъ стои. Ако ошете, прстенъ може быти и до године.“

„Нећу!“ привати речъ господинъ Жарковићъ: „душе ми нећу. Чините, како знаге; я то на васъ оставлямъ. Я самъ најсрећни на свету. — И ништа на свету немамъ противу прстенованя, само ми е до остале болументе, пароха, жена и людй. Я немаримъ, шта више презиремъ сйинось, а енмаримъ ни за комплиментирани и церемоніе коешкаве. Заръ се я немогу оженити безъ све те галаме?“

16.

Овде се показа нова разлика у начину мишленя ова два философа. Господинъ Любибратићъ любіо е торжества и великолѣпіе. Онъ е быо аристократъ и радо бы быо благородникомъ. Нѣгова е кућа была напунѣна молераіомъ юнаке и битке представляюћимъ, кое е онъ све покуповао на явнимъ лицитаціямъ. Одъ оны триста и шесдесетъ и петъ дана годишњи, были су по нѣговомъ мишню ради дани, прости люди дани, роћеня и имендани, были су грађани, а неделни и празнични, благор одници, коисе дипломе хране у старомъ и новомъ завѣту.

Изъ овога се сада ясно види, како е стидљивоме и доброме Жарковићу морало быти, кадъ е видіо, гди е господинъ Любибратићъ наваліо, да на прстенъ осимъ свештеника и неколико најближи сродника младоженњаны и мледины позове, да и они као сведоци присутствую.

До мркла мрака кошкали су се око тога, и најпосле то се одложи до сутрашнѣгъ дана. Брой гостию, кои ће на прстенъ сазвани быти, износио е заедно съ младоженњомъ и младомъ, двадесетъ и два лица. О гостби и осталомъ торжеству, водиће бригу самъ госпо-

динъ Любибратићъ, будући ће у нѣговой кући прстенъ быти.

Господинъ Жарковићъ ніе могао целу ноћ заспати. — „Дакле нема руже безъ трня!“ уздану онъ и поче се по кревету узнемиренъ комешати. Месечина осветляваше крозь прозоръ нѣгову собу. „Нема ніедне руже, коя трня небы имала! — Безъ галаме не може се ни просто признанъ любви свршити, неможемо се заклети, да ћемо едно другомъ верни быти, коя бы заклетва важниа и истинитія была, кадъ бы се са сузомъ у очима и у самоћи полагагала! — О ядна децо людска, зашто сами себе тако мучите? Што недозволявате, да вамъ радость срце обасине, а да за то не чините никакве будалаштине и нетрпите никакве невољ?“

Наравно, све то ништа непоможе. Господинъ Любибратићъ ніе ктео оставити се свое системе. Онъ са зоромъ отиде своіой кући. Онъ е позвао свештеника и све госте; и садъ спремаше само часть. — у кратко у недељу е было све наређено, што се за прстенъ и за мало породице едне торжество тако изненада приуготовити могло.

Око десетъ сатй пре подне дође тетка уяковой кући са Христиномъ, коя ніе знала, да е то данъ нѣногъ прстенованя. Ујакъ и тетка договорили су се, да іой то изненада кажу.

У десетъ и по сатй дође свештеникъ, за нѣмъ стричеви, стрине и осталы сродници, сви свечано обучени, съ викомъ и праскомъ. Само іоштъ ніе было младоженъ.

(продужиће се)

Партія Шаха.

(Продужено)

„Я већ видимъ, да вы саизволявате,“ одговори младый племићъ; „но гди ћемо наћи фигуру?“ (ерь су при играню шаха такове потребне).

„Я носимъ оружіе мое свакадъ са собомъ,“ одговори Руй-Лопезъ, кои е садъ и самъ страшчу савладанъ быо, примакне обадве столице ближе асталу, и извади изъ цепа едну кутинцу и малу дашчицу. „Майка Божія нека ми опрости,“ рекне владика дубоко узбућенъ, и намештаюћи фигуру, „но я вамъ се искрено исповѣдамъ, да ме е више пута тежакъ и одсуданъ какавъ мицай задржао одъ литургіе.“

Смешно и чудновато быше гледати, како и свештеникъ и осућеный у овомъ одсудномъ часу безбрижно играю.

Слабъ зракъ светлости, кои е улазіо крозь узакъ прозоръ, осветлявао е племенито и бледо лице Дона Гусмана и човеколюбиве черте лица Руй-Лопезовогъ, кои е кадкадъ по едну неотично излетившцу сузу обрисати морао. Ніе дакле ни чудо, што е Руй-Лопезъ врло разстроенъ быо и што ніе играо са обичномъ своіомъ вештиномъ. Донъ Гусманъ напротивъ играо е съ необычномъ пазљивосћу и вештиномъ, и чинаше се, као да му е мучительно узбућенъ душе удвоило остроту и бистроту пронцања. Онъ се сасвимъ удубіо у игру и

быяше сасвимъ одвоєнъ одъ цѣлогъ света, као да е целать свой посао већ свршио быо.

И побѣда бы се заиста наскоро на његову страну приклонила, да не наеданпутъ предвиѣанъ предстоєћегъ губитка игре побудило у Руй-Лопезу стару његову страсть, коя га е подбадала, да сву свою вѣштину употреби, — и тако е за кратко време и Руй-Лопезъ у игру исто тако удублѣнъ быо, као и његовъ прїятель. Дашчица одъ шаха быяше за њи светъ и сво блаженство. Да срећногъ уображеня и самообманываня, кадъ бы само за навѣкъ могло потраяти!

Минуть е за минутомъ протицао, черекъ сата за черекомъ, наипосле и пуни часови, и у томе ѿ затече и одсудный тренутакъ.

Садъ се наеданпутъ зачує изъ дальине нагло корачанъ, кое се све ближе и ближе примицало, врата се одъ тавнице отворише, и унутра уѣ целать са своимъ помагачима и са цѣлимъ ужаснимъ своимъ оруѣама и припремомъ, те тако поврати занешене прїятель изъ заноса у суморну дѣйствительность.

Помоћници Калаварезови (целатови), наоружани мачевима и носећи у рукама машале, намѣсте на средъ тавнице еданъ црномъ чоїомъ застртый панъ, кога се опредѣленъ лако увидити дало изъ губительске сикире, коя е на њму лежала. Затимъ обесе они машале о мрачне и влажне зидяне и почеше просипати по патосу дрвене струготине. Савъ овај посао быяше за тилый часакъ свршенъ, и кадъ су съ њимъ готови были, они стадоше мирно, очекиваюћи у тишини куцанъ последнѣгъ часа свое жертве. Руй-Лопезъ, угледавши целата, тргне се и ѣипи са столице, као да га е змїя уела, херцогъ пакъ не се ни померїю; онъ е свой погледъ упр'о на дашчицу, остао е мирно седећи, и няти е мотрїо на ушавшегъ у тавницу целата, нити пакъ на страовита нѣга тичућа се спреманя.

Онъ башъ быяше тада на реду, да миче фигуру.

Кадъ е Калаварезъ видїо, да херцогъ и не мысли, кренути се съ места, онъ метне полоако руку на његово плеће, и рекне му єдну рѣчь, єдну єдину рѣчь, коя е у себи садржавала потиранъ млаћаногъ живота са свимъ своимъ опоменама и земнимъ цвѣтнимъ надеждама, рѣчь: „Одите!“

Осуѣный се стресе и ужасне, као да га е громъ поразїо; но онъ доѣ одма къ себи и рекне целату заповѣдателнимъ гласомъ: „Я морамъ найпре мою партїю шаха довршити.“

„То е немогуће!“ одговори Калаварезъ.

„Могуће или немогуће, я морамъ мою партїю довршити. Онъ ће быти скоро „мать.“ Оставьте ме дакле на миру! Одите Руй-Лопезе, продужите!“

„То несме быти!“ одговори на то целатї Калаварезъ.

„Бсу ли три сата већ протекла?“

„До последнѣгъ минута. Кралѣва е заповѣсть света, и мора се испунити.“

Помагачи целатови, кои су стаяли са стране, наслоњени на свои мачеве, приступе на ове рѣчи мало ближе.

Херцогъ седїо е съ лѣвима окренуть зиду, башъ исподъ узаногъ прозора. Асталъ га е раздваєо одъ Калавареза. Онъ устане и рекне заповѣдателнимъ гласомъ:

„Чимъ будемъ довршио ову партїю, я се предаемъ у ваше руке; но пре неѣу се помѣрити съ мѣста. По сата морате їошть чекати.“

„Войвода“, одговори Калаварезъ, „я осећамъ дубоко почитанъ према вама, и указао бы вамъ радо сваку могућу помоћъ, но то не стои у моїой власти. Кадъ бы вамъ я зактеванный рокъ дао, я бы тиме мой собственный животъ на коцку мећао.“

Донъ Гусманъ устане, покида прстенъ съ претїю разкине дїамантеке копче са свое хальине, и бацї целату ове драгоцѣности. Затимъ се окрене са безбрижнимъ спокойствомъ свое прїятелю и рекне му:

„Руй-Лопезе, продужимо садъ нашу игру!“

Злато и драго каменъ лежало е побацано по патосу, но нико се не сагао, да га побере. Целать и његови помоћници згледаше се сасвимъ упрепашѣени и съ найвећомъ нерѣшителношћу.

„Заповести, кое самъ одъ краля добыо, єсу кратке и опредѣлительне,“ рекне наипосле Калаварезъ смѣлимъ и рѣшителнимъ гласомъ: „Опростите племенитый херцогъ, што ћемо морати силу употребити; но я немамъ кудъ, краю и законима земальскимъ морамъ се повиновати. Зато устаните и нетрошите време у бесплодной и суетной борби. Ваше Преосвештенство! продужи Калаварезъ, окренувши се владика, „говорите херцогу, опомените га, да се преда судбини своїой.“

Одговоръ Руй-Лопеза быяше кратакъ и рѣшителанъ; онъ сирѣчь зграби сикиру съ губительскогъ паня, дигне е висъ, и рекне:

„Натрагъ! племенитый херцогъ радъ е ову партїю шаха да сврши!“

При овомъ изненадномъ поступку владике, тргне се Калаварезъ натрагъ као пораженъ, и мал' не у страу пао у наручя свои помагача, кои свое мачеве тргну и навале на осуѣногъ Руй-Лопезъ пакъ, кои е одъ силнога гнѣва претворенъ быо у исполина, бацї са найвећомъ снагомъ низку дрвену столицу на землю, и рекне страшнимъ и громовнимъ гласомъ:

„Првѣй, кои ову црквомъ повучену границу прекорачи, погинуће. Охрабрите се, племенитый херцогъ, само су њи троїца! Вашегъ Сїятелства последня жєла треба да се испуни, па макаръ и самога мене живота стало. А вы разбойници, тешко оному одъ васъ, ко се усуди, метнути руку на освећеногъ владика свое цркве! Нека е проклетъ за сва будућа времена, и исключенъ изъ стада вѣрны на овоме свѣту, а на ономе свѣту нека се претвори у урлаюће паклено страшило. Доле съ мачевима! почитуйте помазаника божїегъ!“

Руй-Лопезъ просипао е їошть неко време клетве, проклинаня и претнѣ на упрепашѣене целате. Дѣйство владикиногъ овогъ поступка одма се показало; ерѣ целати осташе као укочени, и Калаварезъ већ е почео размишляти, да бы га убїйство єдногъ владике безъ из-

